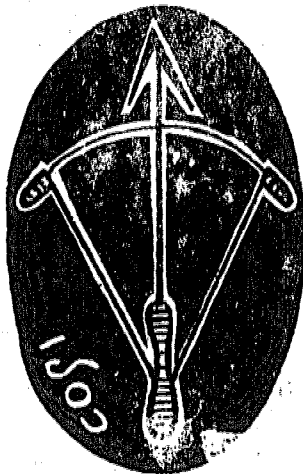

25

יום ר' כ"ז בכסלו 1966.12.9 עלון מס' 768
ג' דחנוכה חשכ"ז

כמדי שנה חגונו את ערב הנד הראשון לחנוכה
במסיבה נלבמה, שרב בה האור והנוי וגדולה
השמחה.
חלוקת הלפידים המסורחית שלפני ההתכנן-
נות בחדר האוכל הופרעה על ידי הגשם שסוף
סוף בא לשמח הכל.

שביתת עובדים

ח ו ד ע ת ה ל מ י ד ה
(דיון באסיפה)

נושא ההכשרה וההשכלה הועלה לדיון באסיפה האחרונה, מאחר והושמעו דברי בקורת על
אופן פעולתה של ועדת ההכשרה.

ר ח ל נ ה ר י - מרכזת הועדה, סקרה בקצרה את פעולתה בשנה האחרונה, שנעשתה בשלושה
מישורים: 1. בירור פניות אישיות להשתלמויות חוץ התחשבות בצורכי המשק והחבר הפרונה.
2. מבררה ומחליטה על פניות של חברים להשתלם בקורסים קצרים (בכתב). 3. בדיקת צורכי
המשק והכוונת ההכשרות.

בעינת העיקרית של הועדה - ההכרה להכשיר באופן מחמיר חברים וחברות לתפקידי ההוראה
והחינוך. הקשים בשטח זה מרובים הן מצד ענפי המשק והן מצד החברים הממאנים לצאת להכ-
שרות אלו. השנה עלינו להכשיר 2 גננות ומורות צעירות לכיתות הנמוכות וטרם נמצאו המו-
עמדות לכך. כמו כן חשוב לשלוח כבר השנה חבר שישתלם במקצועות הריאליסטיים לכיתות
ההמשך והיכן הוא המועמד לכך?

בזמן האחרון רבו הפניות של חברים להשתלמויות בכתב. הועדה מעודדת השכלה מסוג זה,
אך אין ברשותה התקציב לכך. ישנו, אמנם, תקציב כלשהו, אך לא ברור למי הוא שייך -
לועדת התרבות או לועדת ההכשרה (המדובר הוא בלומדים לנגן בכלים שונים וחוג לידיעת הארץ).
א ב י - חשוב שנהיה נועזים בעניין זה. במשק כמו שלנו אין אפשרות שחובבים יעסקו
בעבודות מקצועיות. הועדה להכשרה צריכה לראות את עצמה גם כועדה לתיכנון כוח האדם
במשק ולראות את התמונה הכללית של מצב הענפים בכל הסקטורים ולפי זה לכוון את הכשרתם
של החברים הצעירים.

ג י ו ר א - השנה עשתה הועדה פעולה רצינית. דיברנו עם הרבה חברה שיצאו ללמוד,
אבל אין היענות. מצד שני ישנה בעיה של משתלמים שלא חמיר נשלחים ע"י הועדה.

ש ל מ ה ד ר ר - בעקבות דברי החברים אני חושב שהבעיה העיקרית היא - ה ו ד ע ת
ה ל מ י ד ה בקרב הדור הצעיר. חברי ועדת ההכשרה נודדים מחבר לחבר ומבקשים ממנו
שילמד. כל עוד לא תהיה לצעירים הרגשה שהלמידה היא גם צורך אישי שלהם לא העזור שום
ועדה. בניגוד למקומות אחרים, שם יש התפרצות גדולה ללימודים, חסרה אצלנו ההכרה
שכלי השתלמות מחמדה, שתקיף חלק ניכר מדור הבנים והבנות לא תהיה עליה בענפי המשק
והשירותים. על החברים להבין שיש להדביק את קצב ההתפתחות במדע ובטכניקה. אין לסטון
גור הכשרה הבאה לפתור בעיה אישית של חבר, שלפעמים זהו גם צורך המשק, אבל אף פעם
אין הדבר נוגד אחד את השני. יש לעשות תוכנית חומש פרספקטיבית של כל ענפי המשק
ולעודד כל מי שירצה ללמוד בכתב גם אם באותו הרגע לא נראית החועלת הישירה למשק.

י צ ח ק מ ד ר - מתפקידה של ועדת ההכשרה לדאוג שלא יחסרו לנו חברים מוכשרים
בכל השטחים ולא רק בשטח ההוראה. יש להכשיר חברים לכל התפקידים המשרתים את המשק.
ידוע שאין לנו עתודה, אשר זכולה לקבל על עצמה את האחריות בענפים. ועדת התרבות
צריכה לעודד למידה של הפרט, אך על ועדת ההכשרה לדאוג שלא יחסרו משתלמים בשטחי
המשק האחרים.

(המשך הדיון וסיכומו יבואו בעלון הבא)
חברים הרוצים להביע את דעתם בסוגיה זו מתבקשים למסור את דבריהם לעורכת העלון.

היכרות

1 -

לקראת מועצת הקיבוץ (מדברי חברים)

בחוגים העלו חברים בעיות שונות מתחום ההיכרות, אך בעיקר הושם הדגש על בעיות בית-הספר בקיבוץ. הנושאים היו - שיחורף איזורי; תעודות בגרות למעוניינים, או שהמשק מעוניין לכוונם ללימודים גבוהים; חוספח שנה לימודים - שנת י"ג - לכל בן ובת. מקום נכבד חפסה בכירורים אלה תוכנית הלימודים והישגיה.

הויכוח הער התרכז סביב הישגי הלימודים ונגעו בזה בעיקר חברים צעירים, שזה לא מזמן סיימו לימודיהם. ואין פלא בדבר. יתר השאלות נסבו על קביעת דרך לעתיד. לדעת החברים, שהשתתפו בשיחה - אינה קיימת תוכנית לימודים ולכן לא ברור לאיזה הישגים לימודיים חייבים הילדים להגיע. אין סיכומים לימודיים המחייבים אותם ואין בקורת של הישגי הפרט המדר-בנה אותו ללמוד. ומכאן שציוני סיכום היו מהיום תמריץ ללימודים ועוד.

במשך שעה הבירור הקצרה של החוג לא הייתה אפשרות לדון בבעיות בצורה רצינית ויסודית וחבל שעד כה לא היה המשך. לכן אנסה להמשיך בשיחה מעל דפי העלון ואולי יתעוררו לכך גם חברים אחרים.

כאשר אנו דנים על מניעים לימודיים בבית הספר הקיבוצי אסור לנו לשכוח את המיוחד בחינוכנו והוא - הכשרת ילדינו להמשך דרך הקיבוץ מבחינה חברתית, תרבותית וכלכלית. ושומה עלינו להשתמש בכל האמצעים הפסיכולוגיים, הדיקטניים המודרניים במידה והם משרתים את מטרתנו יסוד אלה. לא נוכל על כן להשוות הישגי הלימודים בבית הספר שלנו לאלה של בחי ספר מחוץ לקיבוץ. והשאלה העיקרית היא: האם הצלחנו להנחיל את המשיך המסורג ללהמשיך במפעלנו בתקופה המודרנית.

אנסה להשיב, כמיטב יכולתי, על השאלות הבאות: א) האם ניתן להגשים בכיתות שלנו סלקציה של תלמידים? אנו חייבים לתת לכל בן אותו מספר שנות לימוד. לימודים המתאימים ליכולתו האינטלקטואלית, אך יחד עם זאת קשור הוא חברתית לבני גילו, כי כל הזזה מערעה את מעמדו ומסכנת את עתידו בקיבוץ. שרט נעשה סקר באיזור מידה משפיעה הוצאה ילדים מסיבה זו או אחרת, אל בית ספר מחוץ לקיבוץ - מקצועיים ואחרים. אנו עושים זאת באין ברירה אך מסוכן יהיה להצביע על כך כעל דרך כללית. את הפתרון מחפשים בדיפרנציציה מקצועית בלימודים בכיתות ההמשך של בחי ספר קיבוציים איזוריים על ידי כיתות מקבילות ברמות שונות.

ב) לאיזה תלמידים עלינו לכוון את תוכנית הלימודים? בדרך כלל מכוונים הלימודים לתלמיד הממוצע, אך דא עקא רבים מן התלמידים ישארו בלתי מסופקים. החלשים לא יוכלו להשתתף והטובים לא יוכלו להתקדם. במוסדות ההיכרות הגבוהים באמריקה היה זרם בהוראה, שסבר שיש קודם כל לתת שנסה למוכשרים, למחוננים. אבל כיום יש התנגדות חריפה לכיוון זה. אצלנו יש לתת לכל ילד אפשרות להתקדם בהתאם ליכולתו ויש להנהיג לימוד מקצועות מסויימים בחוגים עבור מתקשים וחוגים למוכשרים מעל הממוצע. אך בכל מחיר יש לשמור על היחידה החברתית של כל כיתה.

ג) באיזו מידה אפשר לשלב מניעים, מקובלים בבחי ספר מחוץ לקיבוץ, בחינוך שלנו, כגון - פחד מנזיפה, פחד מכשלון בכיתה, פחד מציונים רעים? לכל תלמיד דרושה מטרה קרובה בנוסף למטרה ארוכת הטווח המהווה מניע יסודי - למה עליו להגיע בחיים. המטרה הקרובה - סיכום פרק לימודים במקצועות שונים, המשמש מעין אבן בוחן למטרה ארוכת הטווח. עלינו לדעת אם סיים התלמיד ואם אמנם הגיע למטרות קצרות אלו. לכן יש, לדעתי, מקום לסיכומים ולציון הישגי התלמיד. שאלה אחרת היא - לפי איזה קנה מידה יש להעריך את ההישגים - האם לפי הממוצע של הכיתה או לפי המאמץ האינדיווידואלי אותו משקיע כל תלמיד. קנה המידה האחרון נראה לי כמתאים יותר לחברתנו. הוא גם קרוב יותר לעקרונות - לימודים לפי יכולתו של כל תלמיד. עם הכנסה בחינוך וציונים לכיתה מתרופפים ממילא גם הפחד מנזיפה ועונש ושאיפה להוקרה כמניעים ללימודים.

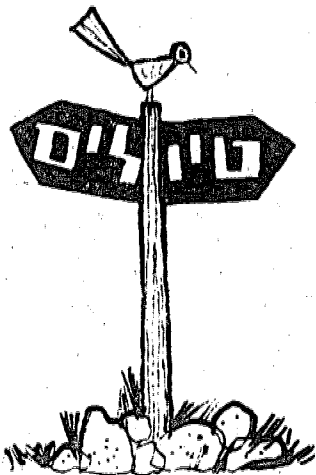
מניע ללימודים, כגון השאיפה לעלות בידיעות על ההורים וכן להבטיח לילד תנאים טובים יותר בחיים קיים, למשל, בהרבה קבוצות נוער, אך אינו קיים במשק קיבוצי.

בכל העולמם מבררים מורים ומחנכים את האמצעים העשויים להביא הישגים לימודיים טובים יותר ובכל פעם באים לידי המסקנה, שהלחצים כמו עונש ופחד אינם מסייעים באם נעדרת ההת-ענינות במקצוע הנלמד. לא נשיג התקדמות אמת אלא על ידי קשר פנימי וחופשי לנלמד.

הקיבוץ חייב להפעיל עוד מניע לימודי מיוחד. בכל חברה ישנן דרישות הנקבעות ע"י הפקיד החקופה. דרישותיה של העידן הטכנולוגי ניצבו בפני הצעיר. דרישות אלו מטביעות חותמן על הכרתו של התלמיד ויוצרים מניעים לימודיים נוספים. הקיבוץ חייב להשתמש בכל אמצעי השקנוע - מוסדות, הורים, חברה ילדים וצינורות השפעה אחרים כדי לפתח את הוהף ללמוד. יחד עם זאת יש להציג את הקיבוץ כיחידה כלכלית סוציאליסטית, בתוך חברה בורגנית, הנאבקה על קיומה, מעמדה ותפקידה במדינה. אם יעלה בידינו לחנך דור המסוגל לעמוד בפני אתגרי החקופה המודרנית בהכרה של שליחות קיבוצית - או אז נתקדם ונתחזק.

נ ר פ י ם ו א נ ש י ם

עקב פעילותי המוסיקלית מזדמן אני למקומות שונים בארץ וקולט רשמים, שאחדים מהם מעלה אני על הנייר.

באחד הימים ביקרתי בשני משקים שכנים באחד מאיזורי הארץ. משקים וותיקים, מפותחים ומבוססים, שנוסדו שנים רבות עוד לפני קום המדינה. סיימתי את ענייני במשק הראשון, וכיוון שהמרחק למשק השכן קטן ומזג האויר היה נעים מסייל אני ברגל על כביש אספלט, המוליך לקרבת חדר האוכל של הקיבוץ המחנוס על רמה קטנה. ותוך כדי הליכה מסכם אני רשמי מן המשק הראשון ולאור דוקא בשטח הפעילות המוסיקלית...

אודה על האמת, העזובה החיצונית בו השרתה עלי דכאון, שקשה להשתחרר ממנו. קשה היה להתמצא במחנה, כי הבנייה הייתה בלתי מחוכמת; רוב הדרכים - שבילי עפר הם; הדשאים והגינות מוזנחים. חדר האוכל, אמנם, בנוי, ומרחוק אף עשה רושם נאה, אך בכניסה ראיתי אי סדר ואף לכלוך. לוח המוד-עות - עירבוביה מצחיקה של פחקאות רבות.

מכירי, המורה למוסיקה ומרוחיקי המקום, השתדל לחפות על הפגמים "הקטנים" בעריכת השולחן וכחוצאה מכך - במקום לשבת אתי ולשרוח על העניינים - התרוצץ רוב הזמן כדי להביא אל השולחן את כל החסר. חפריט ארוחת הבוקר היה, אמנם, עשיר ומגוון, אך ההגשה בלתי מאורגנת ואף בלתי אדיבה. למשל, טרם סיימנו לאכול וכבר שפכו מי סכוך על ידינו ושטפו את הרצפה לעינינו.

בדרך לביה הספר הסביר מארחי את מצב העבודה הקשה במשק והרבה "זמנייים" ו"זרים" עובדים בשירותים, כולל בחי ילדים. הגענו בינתיים לבית-הספר ולצריף הנהלח המוסד. רכז המוסד קיבל אותי בחמימות ולאחר שיחה קצרה בעניינים הנוגעים לחינוך מוסיקלי נאות לעשות "סיבוב קטן" ולהראות לי את המוסד. הבית-ספר קטן וצנוע וכמה כיתות שימשו לספריה ומעב-דוח, כיוון שחסר המספר המינימלי של ילדים כדי לקיים את כל הכיתות. בדרך הספקתי לשמוע מהבנים הבודדים עוזבים את המשק ועוברים למשקים אחרים וגם לעיר. ניסו, אמנם, לקלוט משפחות עם ילדים, אבל אפילו משפחה אחת מן העשרות לא נקלטה במשק. ובית הספר נשאר מוגבל, דל בצידוד ובשרם פנים אינו הולם משק וותיק ומפוחח.

ומה אספר על החינוך המוסיקלי באותו בית ספר? הוא כמעט ואינו קיים שם ואיני יכול לומר שהופתעתי מכך.

כל זה חלף במוחי בכניסתי למשק השכן וכיוון ששעת הצהרים הגיעה כיוונתי את צעדי לעבר חדר האוכל, השוכן עדיין בצריף. איש לא קיבל את פני, אך אחת העובדות הוותיקות שעבדה בחלוקת המנות, הזמינה אותי לשולחן. החפריט לא חרג מן המקובל ברוב הקיבוצים, אך השולחן היה נקי מאד וכלי האוכל הכלליים נאים.

בינתיים מצא אותי המוסיקאי של המקום והולכנו בין גינות נהדרות ודשאים מטופלים. "הכיצד" - אני שואל אותו - "אין אצלכם חוסר עובדים?" "המצב נורא ואיום" - הוא משיב - "תמיד חסר וחסר. כל שנה חוזר שנהו מן הצבא, כל שנה מתרחב האולפן לעברית. גם משפחות מחוץ לארץ קלטנו. ולאחר הכל חסרים עובדים, כי המשק מתפתח והולך וגם ענפים חדשים מתו-ספים לו". "ופועלים שכירים ישנם?" ממשיך אני לשאול. "רק בכנין ואחד במוסך, ולא יותר מזה". "אם כך, הסביר לי בבקשה, כיצד אתם מצליחים לשמור על מצבם החקין של השירותים כמו חדר האוכל, מטבח וגינות, שהם כה מסודרים?" "איננו מצליחים בזה בכלל. חשאל את האחראים לענפים אלה ויגידו לך כמה חסר. אבל הנכון הוא, שמתחילים אליהם כאל לא פחות חשובים מענפי משק, ואם גם מספר העובדים אינו מספיק, אך הם אינם מקופחים בטיב העוב-דים, שהם אחראים ואף מתמידים שנים רבות בעבודתם. אין זאת אלא שאלה של יחס".

בקיבוץ הזה קיימת הזמורה ובמוסד החינוכי לומדים עשרות ילדים כלי נגינה ותאוריה מוסיקלית. קיימת להקה של ריקודי עם בליווי צורת מנגנים בכלים עממיים (אקורדיון, גיט-רה וחלילית). נוסף על המקהלה של המוסד פעילה במקום גם להקה קולית קטנה, השרה בעיקר פזמונים ושירי עם קלים. חוג הנוער מורכב מחברי המשק לאחר הצבא, נפגש למסיבות חברתיות ולריקודים.

במוסד החינוכים לומדים ילדים משלושה קיבוצים וישנן בו כל הכיתות והמעבדות מצויידות היטב. אני כשלעצמי לא הייתי עד כה חסיד מוסדות כאלה (ולא כאן המקום להסביר את עמדותי העקרונית), אבל החרשתי עמוק מאות הילדים שזמרו מהכיתות. כמו כן התפעלתי ממשק הילדים המפותח להפליא. מגרשי הספורט והמשחקים ומשני מועדונים וחדרי קריאה, נצריפים אמנם, אך מסודרים בטוב טעם. אין כמעט עזיבות של בנים, המהוים כבר את מחצית מספר החברים בקיבוץ והתפסים את רוב העמדות במפעלים, בענפי המשק ובעבודות השונות.

בנסיעתי הכיתה הרהרתי בשני המשקים השכנים האלה הדומים כל כך מחוץ, אך רב השוני ביניהם. בפנים...

בתוכניות

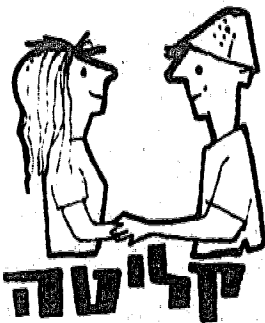
מ י ס מ י ס

בישיבה עם משה כץ ומיכה שטרן הוחלט לבצע מיד עבודות אינסטלציה, הקשורות בהם- פקה סדירה של מים חמים.

1. לפעוטונים, לבני הילדים, לכיחוח הנ- פונות ולחדר הבנות שיופעל בקרוב. במסגרת עבודה זו הוסר סוף סוף הפרגולה המפוררת והמכורה את גביבתה.

2. לחדש את פערבם פיננסי המים החמים למקלחת של שכנת הפעוריים.

הצינור הטוביל קיטור מהמכבסה למטבח יוכנס לאדמה. שלב זה של עבודה יבוצע בהנאי שיימצא המימון המתאים. זה יהיה צעד הראשון לשיפור סביבת בית ד' כולל גישה נוחה ל- "שופרסל".

הגיעו למשק העולה מצ'ילי:

א י ד ה ק ל י ס ק י - ולה שתי בנות, שחכירה מהן מצטרפת לכיחה ו' והצעירה לגן עליזה, לאחד שיבוצעו שם שיפוצים מסוימים.

ג ל ד י ס ג ט נ י ו - עולה אף היא מצ'ילי. עובדה עחה בחדר האוכל.

השבוע הגיע המשפחה הראשונה ממשפחה הבולגרים - ר ח ל ו ע מ ו ס ב י ל י ת ובה פעוטה נ א ו ה, אשר הצורף לקבוצתה של דבקה בן.

שתי המשפחות האחרות יגיעו בשבוע הבא.

ע ט ר ש ל מ ה - השמלאי במקצוע פנה וביקש להחקבל למשק, הוא הוזמן לפגישה.

על פי המלצתו של הרבטס חבוא אלינו לת- קופת נסיון א ה ו כ ה מירושלים, בתו של אחד העובדים ב"עליית הנוער".

ר מ י א ק ו נ י ו - ישחה אצלנו הקומה של 10 הולשים במסגרת תשלוח.

לאלה שכבר באו ולא לה הצריכים לבוא ברכתנו - ג ר ו כ י מ : ה ו ב א י ס]

לא אחת יקרה, שחכרינו נבוכים מאד, בשעה שהם שאלים על ידי ידידים, מכי- רים או אפילו חברים - "כמה חברים אחס? כמה ילדים לכם?" וכיוצא בזה. החשובה במקרים אלה כמעט תמיד משוע- רות בלבד, החלטנו על כך, מסגור מדי פעם פרטים על הנזעה הישג.

סימה מסרה את הפרטים הבאים על אוכלוסיית המשק ליום -

1 באוקטובר 1966

229	חברים
9	מועמדים
218	חברות
9	מועמדות
ילדים	
95	בנים
106	בנות
4	סכים
15	טבחנות
31	ילדי חוץ
40	חברה נוער
47	צדעין
893	נפשות

1 באוקטובר 1946 (6 שנים לפני הפילוג)

386	בוגרים
271	ילדים
20	ילדי חוץ
33	נוער א"י
710	נפשות

ב-1 בינוני 1952 (חודש לפני הפילוג)

462	בוגרים
435	ילדים
53	ילדים עולים
68	נוער
38	חורים

נפשות 1056

ב-1 ביולי 1952

282	בוגרים
266	ילדים
57	נח'ל
39	ילדים עולים
62	נוער
23	חורים
729	נפשות

ה ש ף

סיפור מאת ש"י עגנון

המודעת על הנשף מזהירות מכותלי הכתים, סבלים מכחפים על גביהם כל מיני ספסלים וכסאות ופרחי הציונים רצים אחריהם וחמונותיהם של ראשי הציונים בידיהם. הבחורים לבושים בגדי שבת ועניבות קשורות לצוורוניהם ומיני צינורות נעוצים כהן, והם עשויים בצורת מגן דוד. הבנות התקינו לעצמן שמלות חדשות לנשף והן עומדות לפני המראה ומפרכסות את שערן במיני מספרים שליבנו אותן באור ואמותיהן מסייעות להן ואבותיהן רצו אילך ואילך ומביאים להן חוט או מחט או תמרוקי נשים. אומר אדם לחברו, תיפח רוחם של הציונים. נשפים הם עושים, רוצה אני לדעת לשם מה ולשם מי. כבר חודש ימים שאשתי ובנותי מבכות עלי אחימי ואח ליילי שאתקין להן שמלות חדשות ועדיין לא הספקתי לשלם בשביל השמלות הישנות. היום הביא החייט את השמלות והוא דורש שכר כולן. מהיכן אקח לשלם, המן הגורן ומן היקב? והוא באחת, אם אינך משלם איני נותן את השמלות. אומר אני לחייט, הא לך צוארי עמוד ושחוט אותי והוא אומר אם אין מעות אין שמלות. רצתי לבאנק ומצאתי את הבאנק סגור. מה היום מימים? האדון כהן משנן נאומי שינאס באותו נשף. וערימה של חול בזקו על הרצפה שלא יפריעו עוברים ושבים, ובני ביתו מהלכים יחד-פים בלא נעליים שלא ישמע קול רגליהם. נדחקתי ליכנס. מה עשחה אדונתך, עמדה והשלי-כה אחי מן המדריגות וצעקה עוכר ישראל שמא בשבילך יחבטל מנאומי.

אף על פי שהיחה פיטשיריץ מקטרגה על הציונות שהיא דוחקת את הקץ ומכחישה גאולתן של ישראל שתהא בידי שמים וגורמת לאפיקורסות שחחרבה בישראל, אף על פי כן לא מנעו אנשי פיטשיריץ את בנותיהם מליילך לנשף, מאחר שהבחורים בזמן ההוא רובם ציונים והם מתנחמים בלבם שלאחר הנישואין ישכחו הבחורים את הבליהם ויהיו כשאר כל אדם. וכשהגיע שעתו של הנשף לא נמצא אדם בפוטשיריץ שלא הלך לנשף, הבחורים משום ציוניות והבתולות כמו שאמרנו, ואמותיהן של בתולות מלוות אותן ואבותיהן עומדים מבחוץ ובגדיהן העליונים של נשיהם ובנותיהם בידיהם בשביל שלא יצטננו כשיצאו מן האולם. אף מכל הכפרים המקיפים את פיטשיריץ באו בחורים קצוצי פאה ומשוחי שפם ובנות שמנות מעוטפות במשי ובסמרטוט ובאטלס. אין בגדיהן מחזיקים את בשרן. אף משפחה נוסקים, שמיום שסילקו את נוסקים מנשיאותו פנה הודם של הנוסקים, ויותר משיש בידם להאציל מכבודם על הציונים-נירות הם מצפים להבנות מן הציוניות. מי שלא ראה נשף זה לא ראה נשף מימיו. באולם הגדול עשן את הנשף וקירותיו של האולם היו מקושטים בדגלים של הכלת לבן ומגן דוד גדול היה תלוי על הקיר ותמונת הרצל נתונה בחוכו. ונשיא החבורה מר לוי כהן בירך את הבאים ודרש דרשה נאה והשווה בדרשתו את הנשף לגלות ואת הציוניות ליום ולכך אמר כשם שלאחר הנשף יבוא יום כך אחר הגלות תבוא הגאולה. וכשפשט מר לוי כהן את ימינו כלפי השומעים ואמר אחים הילור נא עלינו, למה תהיו כאבר המדולדל, נהרגשו כל הלב-בות וכל העינים נטפו דמעות, ואפילו מר אני ואפסי עוד לא כבש את דמעותיו עד שהוצ-רך למספחתו המרוקמת באותיות אדומות. וכל נאום הפתיחה הוא כקליפת השום כנגד נאומי של מר דייכסיל וכבוד גדול עשו לו שנשארוהו על כפיים וקראו לפניו הידד עד שנתפקעו שפחותיהם.

הנשף נגמר כהלכה והשמחה התחילה מתגברת והולכת ופסים דקים וארוכים של כל מיני ניר בכל מיני צבעים היו נמשכים והולכים בכל האולם ומקיפים את הבחורים ומלפפים את הבתולות. באותה שעה ניהן פתחון פה לבחורים, תחילה בענין הפסים ואחר כך בענין החום ואחר כך בענין הנשף. אומר בחור לבתולה, הואילי נא גברתי לראות את הנייר הזה שמלפף אותנו כאחד, כלום אין גברתי סבורה שחם באולם? והיא משיבה ואומרת, יכולה הייתי לעמוד כאן כל ימי חיי. והביישנים שלחו דבריהם על ידי הפרוטסט המעופפת.

גם אני ראיתי שכר בעמלי, שמכחבי על הנשף בפוטשיריץ נדפס בעתוננו הלאומי, וב-אותו הגליון נדפס שבו נדפסה תמונתו של הדוקטור דויד דוידזון שלנו. וכל אימת שהיה הדוקטור דויד דוידזון מביט בדמות דיוקנו בעתון היה רואה שנתקיימה נבואתו שניבא עלי שאהיה סופר בישראל.

למחר אחר הנשף חזרתי לשבוש. בדרך לבית הנתיבות מצאתי את מר דייכסיל שכל העיר הלכה ללוותו, וזר של פרחים בידו מופלג בנוי וחדוש. בגדלו שהקריבו לו בנות פיטשי-דיץ למזכרת. נטפתי להם לאנשי פיטשיריץ והלכתי עמהם.

עוד טיפח דיו אחת בקצה קולמוסי. כשעמדתי כחולן והצאתי לחוץ ראיתי את אלכסנדר שלול בשלשלאות של ברזל ושוטר מזויין מוליך אותו. איני יודע אם מקרה הוא או שכבר קיבל אלכסנדר את דינו בבית האסורים בפוטשיריץ ועכשיו מוליכין אותו לבית האסורים שבעיר המחוז עד שיחזירוהו לרוסיא.

שחתי את דאגתי למר דייכסיל ואמרתי לו, הוששני שמא ישלחתו לסיביר. הניח מר דייכסיל חוטמו על זר הפרחים שבידו והריח, אחר כך הניח את ימינו על כתפי מחוך חיבה ואמר, אכן אין שמחה שלימה בגלות.

הכבלים עתיקים היו ומלאים חלודה היו ואדומים כדם היו. נראה הדבר שהיה השוטר מהדק את ידיו של אלכסנדר בחוזקה עד שניחז דמו על הכבלים. אבל פרחיו של מר דייכסיל חדשים ורעננים היו.

(מחוך "בנערינו ובזקנינו")

נלי זק"ש - משוררת יהודיה

לא מקרה הוא, ששירה זו היא מיס-
 שית וגילויים של מיסטיקה אצל נשים ר-
 בות, החל מנזירות בודהיסטיות, דרך
 בעלות האכסטזה הנוצרית בימי הביניים
 ועד לגילויים דומים במאה ה-17. המיס-
 טיקה המסורתית ביהדות ובאיסלם היא
 אמנם גברית באופיה, ולאשה לא היה חלק
 בה מסיבות הנעוצות בסוציולוגיה של
 דתות אלה. אך נלי זק"ש, יהודיה זו
 שבאה אל היהדות מן ה"חורף" הקוסמופול-
 ליטי עם מטענה הרליגינזי-האישי, טבלה
 במעייני המסחרין היהודי וממנו החעלחה
 לאוניברסליות פיוטית חדשה.

בארות ישראל

אך בארוחתך
 הן תולדותיך,
 ישראל.
 כמה פיות פתחת
 בחול החרב,
 פרסת פרוסת המוות
 מחיים שורצים;
 כמה שורשי כיסוף זוהרים
 הוצאת מהתהום,
 לכמה כוכבים פתחת ראי,
 הנחת בשנה עדים
 הכוכה אפלוח?

כי בארוחתך
 הן תולדותיך
 ישראל.

בחפז אברהם כבאר-שבע
 תפר בשבע שבועות
 אח שם אדוניו
 במכורת המים.

אחס צמאים מבעד בשך האדמה,
 פגישות הרבה נועדו לכם
 בארון קודש זרם של בארות.

פני המלאך
 רכונות על שכמת הגר
 מפיתוח מוחה
 כדוק ערפל.

צוק דובב בלשון
 מרה הנמהרה
 טבולה במיסחורין אבוד
 ותהפוך מתיקות -

תולדותיך
 כתובות בעיני המדבר
 הזוהרות,
 ישראל!

כמטה נחוש
 רועד לבך
 כאשר קורות הלילה
 מכילות מצולח באר,
 וחחתינה נופי אלהים
 של שכחה.

אין זאת הפעם הראשונה שאשה זכתה בפרס
 נובל לספרות; אולם נדמה כי לפני נלי זק"ש
 טרם זכתה אשה יהודיה בפרס מכובד זה.

נשים רבות זכו בפרסים במדע, ואין חשיבות
 מיוחדת נודעת לעובדת נשיוחן. המדע אינו יו-
 דע חיץ לגבי שני המינים. אך בספרות ובאמנות
 עדיין מורגש התיחום. מכל מקום שירתה הגדולה
 החובקת זרועות עולם של נלי זק"ש - חותם
 נשיי עליה, חותם המגדיל ערכה וייחודה
 של שירה זו.

רבים קוננו על החללים שנפלו במלחמות ו-
 נרצחו בפרעות. דויד החאבל על יהונתן, ביאליק
 ביכה את מתי "עיר ההריגה", ובספרות העולמית
 כמו בספרות העברית לא נעדרה שירת האבל והקי-
 נה. אך מי כנלי זק"ש האשה ידעה לדובב
 את כל נימי הזוועה החרישית ואת מיתרי הרחמים
 בקוננה על מות הילדים בשואה?

אינני רוצה לומר שמשורר-גבר לא היה מסוגל
 לתת ביטוי לרחמים הגדולים על הקטן והחלש,
 האילם והחף-מפשע. אך הכאב הזה הופך אצלו
 על פי רוב למרד (כמו בה"דבר" אצל הסופר
 אלבר קאמי, גם הוא חתן פרס נובל), או שהוא
 היה מרחף בשירוי משקל מאוזן-אסתיטי בין
 שמים ותהום (כמו המלאכים באלגיות של רילקה).
 עצם המילה רחמים - בשפה העברית הריהי
 גזורה משורש "רחם".

נלי זק"ש מקוננת כרחל אמנו, וכמוה ממאנת
 להינחם. אין כמעט שיר משיריה שכאב המוות
 והיחמות אינו מהדהד בו במישרים או בעקיפים.
 מילות המפתח שלה הן מוות, יחוס, מכורה,
 אבוד, אהבה, חול, נעל, עשן. הלידה והמוות
 אינם אלא שני צדדים של מחזור אחד המתרחש
 בנצח. מקליפת המוות המושלכות תצמח לידה
 חדשה, אף שזו עדיין חבויה באפילה.

בשיריה של נלי זק"ש חותרת האהבה תמיד
 אל דומייתה האחרונה, שהיא בחחום המוחל ט.
 תמיד שראפת המילה הנאמרת אל השקט שהוא הגש-
 מתה. שירתה של נלי זק"ש כל כולה נוהה אל
 השקט. מיטב שיריה הם "קול דממה דקה" - אף
 אם עוסקים הם בשואת העם היהודי בגולה.
 הנעל, הכובה, המפחן ללא דלת, לוכן השלג
 היורד חרישית - כולם מתארים את האימה
 שמעבר לכל השגה הרבה יותר טוב מכל תיאור
 של זרועה זועקת.

יהדותה של נלי זק"ש היא יהדות שלאחר
 ההתכוללות. זוהי יהדות של רגישות מודעת
 כלפי ערכים רוחניים וריגשיים. אין זו יה-
 דות של חרי"ג מצוות או של הגשמה ציונית,
 כי אם יהדות מתוך בחירה שבאה בגיל בשל;
 יהדות של גורל שהוא רוחני-היסטורי יותר.
 מאשר לאומי-דתי. לפי תפיסתה נודד עם ישראל
 בתולדותיו גם נדידה מיטאפיזית, וההגירה
 הוא תחום הפגישה בין ישראל ואלוהיו. אף
 ה"בארות" הן ציונים וסמלים בתולדותיו
 (ומעניין לערוך השוואה עם מוטיב הבאר שב-
 סיפורי יצקס לתומס מן).

הרשימה וכן חרגום "בארות ישראל" בידי
 עליזה נהור. (נלקח מ"דבר הפועלה").

קובץ חרגומיה משירי נלי זק"ש עומד
 להופיע בהוצ' "עקד"

ינ